

Jegyzőkönyvi mellékletek.

1. A schlägli latin-magyar nyelvemlékek. (A főtítkár előterjesztése az október 30-iki összes ülésen.) Az október 2-iki összes ülésen bátor voltam indítványozni, kérje el az Akadémia Schläglből a latin-magyar szógyűjteményt, valamint a vele egy colligatumban volt másik kéziratot — melyekről Szamota úr jelentését szerencsém volt akkor előterjeszteni — néhány havi tanulmányozás és esetleges többszörösítés végett.

A schlägli Praemonstratenser Stift könyvtára kérésünket a legnagyobb készséggel teljesítette s a két kéziratot e hó 23-án három havi használatra megküldötte, egyedül azt kötvén ki, hogy ez unicumok az Akadémia palotájából használatra ki ne adassanak.

Ime, t. Akadémia, szerencsém van e két codexet ezennel bemutatni.

A latin-magyar szótárka 14 quart oldalon, több mint 2000 magyar szót s köztük igen sok rég kihalt s néhány csakis itt előforduló magyar régi szót foglal magában. Az írás igen szép s aránylag könnyen olvasható. A másik kézirat, a mely ezzel egy colligatumban volt s most is még az eredeti kötésben van, egy ú. n. glossarium: latin szavak betűrendes gyűjteménye, értelmezési és szófejtési megjegyzésekkel. Terjedelme 354 quart-oldal.

És a glossarium is magyar nyelvemlék, magyar ember kézírata.

Ez kitűnik abból, hogy a mint az író egy-egy latin szót fejteget, egyszerre közbeszúrja, mintegy könnyebb megértetés végett, a magyar elnevezést. Péld. *acerere* est acidum fieri, proprie *megvaslany*; *accipiter*, quia accipit alias aves, proprie *elyv*: *filius adoptatus*: *lelky fiv*; *Antela* dicitur corrigia, ab anteriori parte cingens pectus equi, sicut *postela* dicitur corrigia a posteriori parte cingens equum, proprie *kentereng*, *mentereng*; *bucca flare* alatt *torombita-fuvo*; *pixis*, genus armarum manualium, proprie *puska* stb. Mintegy 150 magyar szó van így közbehintve.

De a mi ebben a glossariumban legérdekesebb, az, hogy elárulja az évkört, a melyben készült. A 28. levélen az *augustus* szó alatt egyszerre így kiált fel az író: Sigismundus, Dei gratia rex romanorum semper augustus! Tehát a kézirat azon időből való, a mikor Zsigmond római király volt, vagyis az 1411 és 1433 közti

évekből. A könyv kötése is minden valószínűség szerint Zsigmondkori. Erre mutat az, hogy a könyv végén, a hol a szótárkát kifejtették belőle, látni egy a könyv kötéséhez tartozó régi írást, a mely szintén Zsigmondkori. Ez azt bizonyítja, hogy ez a latin-magyar szótár is ebből az időből való, a mire különben palaeographusaink: Szilády, Fejérfarkas és Tagányi urak azonnal, a mint az írást megtekintették, ráismertek.

Ime, t. Akadémia, alig két év alatt három magyar nyelvemlék került elő a XV. század első feléből, a melyből eddigelé egyetlen magyar nyelvemléket sem ismertünk. A Halotti beszéd és a Königsbergi töredék után most e három: a besztercei szójegyzék, a schlägli szótár és a schlägli glossarium a legrégebb nyelvemlékünk.

Reményünk lehet tehát, hogy a külföldi könyv- és kézirat-
tárakból még sok régi magyar nyelvemlék fog előkerülni ezután is.

Indítványozom, hogy a schlägli két nyelvemlék adassék ki az I. osztálynak tanulmányozás végett s az Akadémia határozza el, hogy a latin-magyar szótárkát fényképi úton többszörösített s így ezt is, mint a beszterceit, közkinccsé teszi.

2. Jelentés a földmágnasségi fölvételekről. A folyó évre tervezett utazásaimat befejezván, van szerencsém tiszteletteljes jelentésemet bemutatni a Tekintetes Akadémia megtisztelő megbízásából fogantatott országos földmágnasségi fölvétel jelen állásáról.

Az 1892. és 93. év folyamán a földmágnasségi elemeket a következő 23 helyen határoztam meg: Ó-Gyalla, Pannonhalma, Veszprém, Kalocsa, Zimony, Fehértemplom, Herény, Sopron, Zágráb, Károlyváros, Sziszek, Uj-Gradiska, Broód, Eszék, Pécs, Losoncz, Selmeczbánya, Trencsén, Liptó-Szent-Miklós, Késmárk, Kassa, Eger, Budapest.

Megjegyezni bátorkodom, hogy a nyerendő eredmények pontosságának fokozása céljából úgy a csillagászati, mint a mágnasségi megfigyeléseket minden egyes helyen többszörösen és valamennyi hibaforrás tekintetbe vételével végeztem és az előzetesen alkalmazható kritériumok, valamint az eddigi számítások alapján joggal remélhetem, hogy ezen mérések a tárgyilagos híralatot minden tekintetben ki fogják állani.

A megállapított munkaterv szerint a fent elősoroltakon kívül még 16 állomás van hátra, melyeket a jövő évben szándékozom elvégezni, mire szerencsém lesz az egész megfigyelési anyagot és annak eredményeit a Tekintetes Akadémia elé terjeszteni. Budapest, 1893. október 2-án. *Kurländer Ignác*, a meteorologiai és földmágnasségi központi intézet aligazgatója.

3. Jelentés a római és bolognai könyv- és levéltárakban végzett kutatásokról. Az 1892/93. év telén Olaszországban végzett történelmi kutatásaimról, melyekben a vallás- és közoktatásügyi miniszterium a mélyen tisztelt Akadémia ajánlata folytán ösztöndíjjal támogatott, röviden az alábbiakban számolok be.